

Se'n parlave... i n'hi havie

Bruixeria a les terres de Ponent i Pirineu

Se'n parlave... i n'hi havie és una mostra itinerant sobre el fenomen de la bruixeria a les Terres de Ponent i Pirineu que il·lustra els resultats de la recerca que es va dur a terme entre els anys 2015 i 2017. En els darrers anys, la investigació històrica ha posat de relleu la importància d'aquest territori com a lloc d'origen d'un fenomen que arrenca en època baix medieval i que s'estén fins a dates sorprenentment properes a l'actualitat: la creença en l'acció malèfica de bruixes i bruixots sobre persones, animals i conreus.

A l'igual que la resta de les exposicions que ha organitzat la Xarxa de Museus, l'objectiu és posar en valor les col·leccions que custodien els museus i donar continuïtat a la important tasca que s'està fent des de les institucions museístiques pel que fa a la documentació, conservació, estudi i difusió del patrimoni de les terres de Lleida.

El procés de recerca

La recerca, amb una metodologia innovadora que combina la recerca etnogràfica, l'enregistrament audiovisual i el creuament amb la documentació històrica, ha estat coordinada per l'historiador Pau Castell, i ha comptat amb un equip format per antropòlogues i investigadors dels diferents territoris: Tòni Escala, Sara Arjó i Elisa Ros (Val d'Aran) Núria Morelló (Plana de Lleida) Carlos Guàrdia (Alt Urgell), Oriol Riart (Pallars Sobirà), Miquel Bailach (Pallars Jussà) i Marcel·lí Corominas (Solsonès).

La recerca ha estat possible gràcies al suport de l'Institut Ramon Muntaner del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i diferents museus de la xarxa.

Les principals conclusions i novetats que ha aportat la recerca

D'entre les principals conclusions de la investigació i que l'exposició il·lustra, se n'extreu que alguns dels primers judicis europeus sobre bruixeria van ser al Pirineu, concretament a les Valls d'Àneu i que les dones acusades de bruixeria a Catalunya eren assenyalades i perseguides pels seus veïns i no per la Inquisició, al contrari del que es pensava fins ara. La 'fama de bruixa' s'heretava per via materna i mentre que al Pirineu la cacera de bruixes era recurrent, a les comarques de la Plana era puntual. A més, la recerca situa els últims records de la bruixeria en els anys 50 i mentre que a la plana costa de trobar testimonis vius que en recordin alguna pràctica, al Pirineu encara hi ha gent que hi creu i fins i tot, evita parlar-ne per por.

El disseny de l'exposició

L'exposició combina les dues vessants que ha abordat la investigació: la històrica i l'etnològica. S'hi mostren objectes que tradicionalment s'han utilitzat per protegir-se com ara cremalls i amulets, així com documents històrics i material que il·lustra les diferents conclusions a les qual ha arribat la investigació. A més, s'hi poden escoltar testimonis que han viscut el fenomen de la bruixeria en primera persona, i també recreacions de judicis històrics documentats.

L'exposició està organitzada en dos espais diferenciats: un espai central

dividit en quatre àmbits essencials per entendre el fenomen de la bruixeria (la cuina, la sala del turment, l'espai de l'aplec i el lloc d'execució), al voltant del qual s'organitzen vuit àmbits temàtics, que van des del naixement del fenomen antibruixesc i la cacera de bruixes al Pirineu i les terres de Ponent fins a les relectures contemporànies del fenomen.

La producció de l'exposició ha estat possible gràcies al suport del Departament de Cultura, l'Institut d'Estudis Ilerdencs i l'Institut per al Desenvolupament i Promoció de l'Alt Pirineu i Aran

Proposta didàctica

L'exposició compta amb material didàctic, especialment adaptat per a nens i nenes entre 5 i 14 anys. Aquest està concebut a partir dels conceptes que aborda la mostra per oferir una mirada més transversal com la por, la llibertat o la diferència sempre amb un punt de vista d'educació de gènere.

La itinerància

Ecomuseu de les Valls d'Àneu (Esterri d'Àneu).

Del 13 de març al 6 de maig de 2018. Museu Diocesà i Comarcal de Solsona. De l'11 de maig a l'1 de juliol de 2018.

Museu de la Conca Dellà (Isona). Del 8 de juliol al 12 d'agost de 2018. Museu de Cervera. Del 22 d'agost al 14 d'octubre de 2018. Museu de la Noguera (Balaguer). Del 8 de novembre de 2018 al 24 de febrer de 2019.

Espai Ermengol (la Seu d'Urgell). Del 15 de març al 26 d'abril de 2019. Ecomusèu çò de Joanchiquet

(Vilamòs). Del 20 de juny al 30 d'agost de 2019. Museu Tàrrrega Urgell. Del 5 de setembre al 24 de novembre de 2019. Museu de Lleida. Del 4 de desembre al 2 de febrer de 2020.

Totes les itineràncies han estat acompanyades d'activitats paral·leles adreçades a tots els públics: conferències, xerrades, debats, tallers, visites guiades i teatralitzades, espectacles, contacontes, experiències gastronòmiques... Més de 14.000 persones han visitat l'exposició i gaudit de les activitats durant aquests dos anys.

La monografia

Paral·lelament a l'exposició s'ha editat una monografia que recull tant la recerca històrica, desenvolupada en els darrers 10 anys sobre la cacera de bruixes a Catalunya, com l'etnogràfica, amb la incorporació de la visió de diferents d'especialistes en folklore i cultura popular. Però la part més inèdita de la investigació és el recull dels darrers testimonis vius que han tingut contacte amb la bruixeria al Pirineu i les Terres de Lleida que mostren la pervivència d'aquest fenomen fins l'actualitat.

